

CRITERII ȘI ELEMENTE ESENȚIALE ÎN ELABORAREA POLITICII DE DEZVOLTARE A COLECȚIILOR BIBLIOTECARE

Essential criteria and elements in elaboration of librarian collection development policy

Elena CRISTIAN,
șef serviciu Organizarea și conservarea colecțiilor, Biblioteca Științifică USARB
elena.cristian12@gmail.com

Abstract: ERASMUS + project's main objective is strengthening and modernization of libraries, improved skills and abilities of library staff in higher education institutions in Armenia, Moldova and Belarus, by developing innovative libraries as a support for education and lifelong learning. In the communication it is presented the module 8 of the International project ERASMUS + Capacity Building in Higher Education - Capacity Building in the field of Higher Education (CBHE), including criteria and key elements in the development of library collection development policy

Keywords: International project ERASMUS+, collection development policy, selection, acquisition, planning, review, information resources, documentation resources



Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, împreună cu bibliotecile academice din Armenia, Belarus și Biblioteca Academiei de Administrație Publică din Republica Moldova, participă în Proiectul internațional ERASMUS+ Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior - Capacity Building in the field of Higher Education (CBHE), în vederea creării de noi condiții și servicii info-bibliotecare pentru membrii comunității universitare. Scopul general al proiectului este modernizarea și consolidarea bibliotecilor, îmbunătățirea competențelor personalului bibliotecar în instituțiile de învățământ superior din Moldova, Armenia și Belarus. În perioada de 21 august – 3 septembrie 2016, la Limerick, Irlanda, s-a desfășurat Trainingul ERASMUS+ Capacity Building in the field of Higher Education Project (CBHE) Library Network Support Services (LNSS): Modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus, prin dezvoltarea personalului și reformarea serviciilor de bibliotecă, la care au participat colegile noastre, Doamna Elena Harconița, director și Valentina Topalo, șef serviciu. În cadrul trainingului au fost prezentate modulele proiectului LNSS - Suport pentru serviciile bibliotecilor în rețea.

În această comunicare voi prezenta aspecte privind Modulul 8 din cadrul proiectului, care include elementele esențiale pentru elaborarea Politicii de Dezvoltare a Colecției. Pentru orice bibliotecă - Politica de dezvoltare a colecției (PDC) este cea mai importantă politică care susține sarcina principală a bibliotecii de selecție, menținere și asigurarea accesului la resursele informaționale și documentare pentru toți utilizatorii.

Politica de dezvoltare a colecțiilor reprezintă un ghid pentru procesul de selecție, achiziție și deselecție a resurselor informaționale și documentare, un suport pentru planificarea strategică multianuală. La nivelul unei Biblioteci nu poate fi asigurat accesul la toate resursele infodocumentare existente. În prezent se constituie consorții sau alte forme de cooperare, însă aceste parteneriate, nu reprezintă ceva nou pentru bibliotecile universitare.

Ce prevede planul strategic:

- Prezentarea generală
- Concepte și termeni
- Factorii care influențează, condiționează dezvoltarea colecțiilor
- De ce folosim o politică de dezvoltare a colecției
- Elementele unei politici de dezvoltare a colecțiilor
- Pași în formularea politicii
- Achiziții - Bibliotecar - Utilizator. Media digital. Mediul înconjurător
- Dezvoltarea colecțiilor și comunitatea
- Dezvoltarea colecțiilor și Mediul instituțional
- Evaluarea nevoilor de informare
- Exemple

Politica de dezvoltare a colecțiilor este o necesitate în bibliotecă? DA !

- Oferă repere teoretice, prezintă rolul educațional, social și cultural pentru dezvoltarea colecțiilor.
- Întreține relații administrative cu organul de conducere, creează structuri organizatorice proprii, se concentrează pe politici, standarde, verificări.
- Plan Strategic.

Avantajele unei politici de dezvoltare a colecțiilor:

- Asigură baza documentară pentru procesul de dezvoltare a colecțiilor
- Informează toată lumea cu privire la natura și domeniul de aplicare a colecției
- Furnizează informații către toată comunitatea în prezent și viitor
- Reduce influența de prejudecăți personale
- Contribuie la eficiența operațională în ceea ce privește deciziile de rutină, ajută personalul cu un sfat
- Servește drept instrument de manipulare în ceea ce privește includerea sau excluderea documentelor din colecții
- Oferă un mijloc de evaluare de performanța globală a Programului de dezvoltare a colecțiilor
- Stabilește prioritățile de achiziție ale bibliotecii, satisfacerea necesităților informaționale și documentare ale utilizatorilor.

Dezavantajele ?? Singurul dezavantaj în elaborarea politicii de dezvoltare a colecțiilor, este că se consumă timp și fără îndoială, este un mare efort al bibliotecarului.

Scopul principal al tuturor bibliotecilor și centrelor de informare este de a ajuta la transferul de informații și dezvoltarea cunoștințelor prin procesele de:

- Identificare
- Selecție
- Achiziție
- Organizare

- Aranjare
- Depozitare
- Interpretare
- Valorificarea
- Diseminare

În procesele de dezvoltare a colecțiilor se implică activ:

- Conducătorul comunității
- Biblioteca
- Personalul
- Comunitatea

În activitate de evaluare a colecțiilor, este necesar să cunoaștem:

- Punctele forte și punctele slabe ale colecției evaluate
- Comunitatea servesti și modul cum se schimbă ea
- Resursele disponibile pentru colecție la nivel local sau accesibile prin intermediul împrumutului interbibliotecar

Pași concreți în vederea formării politicii de dezvoltare a colecțiilor.

- ▶ Evaluarea comunității. Analiza nevoilor utilizatorilor și a intereselor comunității (prin intermediul unor sondaje sau interviuri)
- ▶ Evaluarea actualei colecții
- ▶ Studiarea planurilor și programelor / curriculelor de studiu
- ▶ Studiarea planurilor și ofertele editurilor
- ▶ Prospectarea pieței editoriale pe Internet
- ▶ Bibliografia Națională
- ▶ Cataloagele și Buletinele de achiziții recente ale bibliotecilor
- ▶ Redactarea politicii de dezvoltare a colecțiilor
- ▶ Elaborarea bugetului
- ▶ Planificarea pentru menținerea unei colecții bune
- ▶ Pregătirea documentelor politicii (utilizarea tuturor informațiilor disponibile care au fost colectate, inclusiv sugestiile furnizate de către membrii comisiei)
- ▶ Circulația documentelor politicii. Distribuirea de copii pentru membrii Comisiei de achiziție, Consiliul științific bibliotecar, expunerea de păreri. Revizuirea și corectările necesare.
- ▶ Aprobarea de către Rectorat și Adoptarea documentului revizuit, publicarea lui.

Ce prevede o politică de dezvoltare a colecțiilor?

- ▶ **Depistarea. Selecția. Achiziția.** Funcția principală a unei politici de dezvoltare a colecțiilor este să ofere ajutor personalului în selecția și deselecția resurselor (documente tipărite și electronice).
- ▶ **Planificarea.** Politică oferă o bază solidă pentru viitor în planificare, astfel contribuind la determinarea priorităților, în special atunci când resursele financiare sînt limitate.
- ▶ **Relații cu publicul.** Declarațiile din politica de dezvoltare sînt utile în cazul când este vorba de utilizatorii săi, administratorii și organismele finanțatoare.
- ▶ **Contextul larg.** Bază pentru o cooperare mai largă și partajarea resurselor,

dintr-o localitate, regiune, țara, sau chiar la nivel internațional.

Elementele politicii de dezvoltare a colecțiilor:

- I. Introducere
- II. Declarații generale
- III. Declarații narative
- IV. Profile Subiect
- V. Metode de evaluare a colecțiilor
- VI. Indicatori de complexitate
- VII. Coduri de limbă
- VIII. Implementarea politicilor și revizuirea calendaristică

I. Introducere

- Primele elemente ale politicii de dezvoltare:
 - misiunea
 - scop
 - obiective
 - publicul
- Scurte declarații cu privire la:
 - grupul (grupurile) comunității sau utilizatorii
 - descrierea tipurilor de bibliotecă
 - mărimea colecției (inclusiv numărul de publicații periodice, volume monografice, resurse electronice, limbi reprezentative)
 - o prezentare generală detaliată a resurselor bugetare ale bibliotecii, cheltuieli pe diferite tipuri de resurse informaționale.

II. Declarații generale

- Vor fi listate caracteristici care determină direcția dezvoltării colecției, cum ar fi:
 - achizițiile curente și retrospective
 - tipurile de resurse (monografii, publicații periodice, teze, literatură gri, hărți etc.)
 - limbi
 - formate (imprintate, netipărite sau electronice)
 - surse speciale de finanțare (un grant sau donații de la un donator)

 - politica cu privire la donații
 - orice politică specială privind întreținerea colecției (conservare, deselecție)
- Alte informații:
 - modul în care sînt tratate plîngerile
 - politici relevante
 - ce limitări există, ce subiecte, domenii în mod intenționat nu sînt completate etc.

III. Declarații narative

- Fiecare instituție, inclusiv comunitatea deține elemente constitutive unice. Declarațiile de politică trebuie să reflecte activitățile specifice ale bibliotecii și comunității pe care o deservește.
- Declarațiile trebuie să reprezinte materiale unice, speciale, criterii de includere și de excludere din colecții.
- Se descriu domeniile de aplicare (criterii lingvistice, zone geografice acoperite,

criterii cronologice).

- Alte categorii de informații utile, cum ar fi relații interdisciplinare, proiecte consorțiale, politici de dobândire a accesului la informație.

IV. Profile subiect

- Această secțiune a politicii se bazează pe indicii colecției evaluate, și are nevoie periodic de actualizare pentru a reflecta progresul către obiectivele sau revizuirea obiectivă la schimbările circumstanțiale.
- Prezentarea unor Rapoarte conspecte, care includ toate informațiile despre colecții.
- Un astfel de conspect este *Carta documentară* sau cartea colecțiilor, care are drept scop prezentarea obiectivelor generale ale bibliotecii, a principiilor de constituire a colecțiilor, precum și a modului de organizare al acestora, de fapt, pune în aplicare politica documentară a bibliotecii, cu toate componentele ei.

V. Metode de evaluare a colecției

- Evaluarea colecțiilor este o condiție necesară de îmbunătățire a calității și de definire a strategiilor de dezvoltare.
- Evaluarea se realizează prin etape de planificare, colectare de date, complexitatea indicatorilor și codurile de limbă. Aceste informații sînt utile pentru gestionarea resurselor bibliotecii și pentru decizii relevante a operațiunilor generale.
- Este la latitudinea persoanei care efectuează evaluarea să selecteze metodele, care vor fi utilizate pentru fiecare segment al colecției. Această decizie se bazează pe disponibilitatea datelor, iar obiectivul final este *Rezultatul* (modul în care va fi utilizată colecția).
- Măsurile *cantitative* relevă dimensiunea, vârsta, utilizarea, costurile și alte date numerice despre colecție și se realizează prin diverse modalități:
 - analiza circulației publicațiilor
 - analiza chestionării utilizatorilor
 - analiza fișierului de dotare documentară a disciplinelor etc.
- Măsurile *calitative* sînt obținute printr-o evaluare a calității conținutului materialului documentar și implică o apreciere profesională atît de experți, cît și opinia utilizatorilor. Această măsură include:
 - impresii ale stării colecției
 - examinarea cererilor neonorate
 - chestionarea utilizatorilor
 - examinarea titlurilor solicitate în cadrul împrumutului interbibliotecar ect.

VI. Indicatori de complexitate

- Indicatorii de complexitate sînt numerici, ei fixează obiectivele documentare ale bibliotecii.
- Indicatorii de complexitate sînt propuși de Bertrand Calenge, directorul Institutului de formare a bibliotecarilor din Franța (1999):
 - 0 = nu se deține nimic în acest domeniu
 - 1 = nivel elementar, ușor, inițiere, lectură ușoară
 - 2 = nivel de bună popularizare, lectură medie
 - 3 = nivel de studii universitare, lectură dificilă
 - 4 = nivel de cercetare, lectură pentru specialiști

5 = nivel global.

VII. Coduri de limba

Codurile de limbă includ:

- E: Materialul în limba română predomină, nici un material în limba străină nu este în colecție
- F: Materialul selectat în limbă străină include un plus față de materialul românesc
- P: Limba principală a țării este predominantă
- S: Selecția altor materiale de limbă incluse în plus față de limba principală
- X: Materialul este într-o singură limbă, limba principală a bibliotecii și a țării
- W: Selecție largă de materiale în toate limbile aplicabile. Nici o decizie nu este făcută programatic pentru a restricționa materialele în funcție de limbă.

VIII.Revizuirea calendaristică a politicii de dezvoltare a colecțiilor

- Descrierea procesului de revizuire și punerea lui în aplicare, introducerea noțiunii de control.
- Controlul
 - verificarea aplicării regulate și pertinente a Politicii de dezvoltare privind achizițiile
 - depistarea tendințelor care apar, analiza în scopul de a propune noi obiective
- Revizuirea
 - determinarea termenului de reexaminare a textului de politică, în scopul de a depista insuficiența și integrarea noilor nevoi sau modificările recente, cum ar fi reducerile bugetare, noi programe de studiu, etc.

Colecția secolului al 21-lea: noi provocări

- Colecția secolului al 21-lea cere mai multe strategii de dezvoltare și cercetare pentru a asigura un acces larg la toate resursele informaționale și documentare.
- Se cere să înțelegem mai mult dimensiunile cercetării, în scopul de a lua decizii înțelepte.
- Managementul colecției necesită o colaborare sporită în interiorul și între instituții, precum și o trecere de la gândirea colecției ca produs la înțelegerea colecției ca parte componentă a resurselor Academice. O abordare multi-instituțională.
- Dar scopul colecțiilor rămâne același - Să sprijine dezvoltarea și difuzarea de noi cunoștințe.

Exemple de politici de dezvoltare a colecțiilor

Politica de dezvoltare a colecțiilor - Biblioteca Universității din Limerick

- ▶ Introducere
- ▶ Dezvoltarea colecțiilor
- ▶ Achiziția de materiale
- ▶ Managementul colecțiilor
- ▶ Revizuirea acestei politici

Politica de dezvoltare a colecțiilor - Biblioteca Cambridge University

- ▶ Misiune
- ▶ Introducere
- ▶ Scopul politicii de dezvoltare a colecțiilor
- ▶ Domeniul de aplicare al politicii de dezvoltare a colecțiilor
- ▶ Accesul la colecții
- ▶ Conservarea, păstrarea și eliminarea

► Recomandări

Concluzii:

- Pentru fiecare proces informațional tehnologic din bibliotecă ar trebui să elaborăm o politică proprie de adaptare. Asemenea politici reprezintă o orientare pragmatică ce identifică un program de activitate bine determinat.
- În baza acestor studii vom redacta Politica de dezvoltare a colecțiilor Bibliotecii Științifice USARB - cea mai importantă politică de bibliotecă, care Va susține sarcina principală a bibliotecii de selecție, menținerea și asigurarea accesului la resursele informaționale și documentare ale Bibliotecii

Referințe bibliografice:

1. CALENGE, Bertrand. *Politicile de achiziție: Constituirea unei colecții într-o bibliotecă: trad. de A. Vesei, R. Cosmăciuc; Bibl. Municipală București; Asoc. Bibliotecarilor și Documentariștilor din București*. București : Ed. Bibl. Bucureștilor, 1999. 399 p. ISBN 973-98918-1-0
2. *Guidelines for a collection development policy using the conspectus model. International Federation of Library Associations and Institutions Section on Acquisition and Collection Development 2001* [online] [accesat 14 septembrie]. Disponibil: <http://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>
3. JOHNSON, Peggy. *Fundamentals of collection development and management*. Chicago : American Library Association, 2009. 407 p. ISBN 978-0-8389-0972-0
4. JOHNSON, Peggy. *Fundamentals of collection development and management*. Chicago : ALA, 2014. 568 p. ISBN 978-0-8389-1191-4
5. KOUKOURAKIS, Manolis. *English for Specific Purposes Module 8 : Library Collection Development Policies*. PowerPoint, prezentat, la Limerick, Irlanda, Trainingul ERASMUS+ Capacity Building in the field of Higher Education Project (CBHE) Library Network Support Services (LNSS), 21 august – 3 septembrie 2016.
6. www.ala.org/tools/cetoz/collection%20Development/collectiondevelopment
7. <http://www.arl.org/storage/documents/publications/issue-brief-21st-sec-colecții-2012.pdf>
8. <http://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-ru.pdf>
9. <http://www.arl.org/storage/documents/publications/issue-brief-21st-century-collections-2012.pdf>